

HABILITAČNÍ PRÁCE

DAŇOVÉ TRESTNÉ ČINY

Plzeň, 2013

JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Obsah

Seznam použitých zkratek.....	6
1. Úvod.....	8
2. Hospodářské trestní právo a daňové trestné činy.....	10
2.1 Hospodářské trestní právo a pojem hospodářské kriminality	10
2.2 Vztah hospodářského trestního práva a daňového trestního práva	21
3. Právněhistorický vývoj trestní úpravy daňových trestných činů od roku 1835	25
3.1 Vývoj v letech 1835 – 1851	25
3.1.1 Daňová soustava.....	26
3.1.2 Správa daňové soustavy	26
3.1.3 Trestněprávní úprava daňových trestných činů.....	28
3.2 Vývoj v letech 1852 – 1917	29
3.2.1 Daňová soustava.....	29
3.2.2 Správa daňové soustavy	29
3.2.3 Trestněprávní úprava daňových trestných činů.....	30
3.3 Vývoj v letech 1918 – 1949	33
3.3.1 Daňová soustava.....	33
3.3.2 Správa daňové soustavy	35
3.3.3 Trestněprávní úprava daňových trestných činů.....	36
3.4 Vývoj v letech 1950 – 1960	41
3.4.1 Daňová soustava.....	41
3.4.2 Správa daňové soustavy	42
3.4.3 Trestněprávní úprava daňových trestných činů.....	42
3.5 Vývoj v letech 1961 – 2009	46
3.5.1 Daňová soustava.....	46
3.5.2 Správa daňové soustavy	47
3.5.3 Trestněprávní úprava daňových trestných činů.....	49
3.5.3.1 Trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle ustanovení § 147 tr. zák.....	49
3.5.3.2 Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení § 148 tr. zák.	53
3.5.3.3 Trestný čin nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení podle ustanovení § 148b tr. zák.	57

4.	Správněprávní hledisko daňové problematiky	58
4.1	Daně.....	58
4.1.1.	Vymezení pojmu daně.....	58
4.1.2	Funkce a klasifikace daní	62
4.1.3	Základní prvky daňové techniky	66
4.2	Daňové subjekty	68
4.2.1	Vymezení pojmu daňové subjekty	68
4.2.1.1	Plátce daně a poplatník daně.....	69
4.2.1.2	Osoby v postavení daňového subjektu.....	70
4.3	Správce daně.....	70
4.4	O vztahu správního řádu a daňového řádu	73
4.5	Daňové řízení dle daňového řádu s akcentem na daňové trestní právo.....	75
4.5.1	Zásada neveřejnosti daňového řízení a problematika mlčenlivosti	77
4.5.2	Optimalizace daňové povinnosti a daňové trestné činy	85
4.5.3	Daňová kontrola a daňové trestné činy	93
4.5.3.1	Pojem daňové kontroly, její zahájení, průběh a ukončení	93
4.5.3.2	Trestněprávní účinky daňové kontroly	108
5.	Daňové trestné činy v českém trestním právu	112
5.1	Obecně k daňovým trestným činům.....	112
5.2	Vývojová stádia trestné činnosti u daňových trestných činů	114
5.2.1	Příprava.....	114
5.2.2	Pokus	120
5.2.3	Dokonaný trestný čin.....	123
5.3	Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení § 240 TrZ.....	125
5.3.1	Objekt.....	126
5.3.2	Subjekt.....	129
5.3.3	Objektivní stránka	133
5.3.3.1	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	138
5.3.3.2	Vylákání výhody na některých z povinných plateb	146
5.3.4	Subjektivní stránka	151
5.4	Trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle ustanovení § 241 TrZ.....	153

5.4.1	Objekt	154
5.4.2	Subjekt.....	156
5.4.3	Objektivní stránka	161
5.4.4	Subjektivní stránka	164
5.5	Trestný čin nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení podle ustanovení § 243 TrZ.....	167
5.5.1	Objekt	167
5.5.2	Subjekt.....	168
5.5.3	Objektivní stránka	172
5.5.4	Subjektivní stránka	173
5.6	Pokračující daňové trestné činy.....	174
5.7	Trestní odpovědnost právnických osob za daňové trestné činy	184
5.7.1	Pojem trestní odpovědnost a pojem právnická osoba.....	184
5.7.2	Právněhistorický vývoj právnické osoby.....	190
5.7.3	Vybrané mezinárodní dokumenty a dokumenty evropského práva týkající se trestní odpovědnosti právnických osob	192
5.7.3.1	Dokumenty OSN, OECD a Rady Evropy	193
5.7.3.2	Dokumenty Evropských společenství nebo Evropské unie	195
5.7.4	Trestní odpovědnost právnických osob v České republice	197
5.8	Zánik trestnosti daňových trestných činů.....	210
5.8.1	Promlčení daňových trestných činů.....	210
5.8.2	Účinná lítost u daňových trestných činů	215
5.8.2.1	Obecně k účinné lítosti.....	215
5.8.2.2	Zvláštní ustanovení o účinné lítosti – § 242 TrZ	218
5.8.3	Účinná lítost u daňových trestných činů	223
5.8.4	Účinná lítost u pokračujících daňových trestných činů.....	232
5.9	Daňová amnestie	236
6.	Daňové ráje	241
6.1	Obecně k daňovým rájům.....	241
6.2	Definice daňových rájů dle OECD.....	245
6.2.1	Definice škodlivého preferenčního režimu dle OECD.....	247
6.3	Offshore a onshore finanční centra a jejich využití.....	248
7.	Evropská unie a její vliv na daně	254

7.1	Prameny evropského daňového práva	254
7.2	Daňová harmonizace	255
7.3	Daňová koordinace	260
7.4	Daňová konkurence	261
7.5	Právo Evropské unie v kontextu s českým daňovým trestním právem	262
8.	Komparace se zahraničními právními úpravami	271
8.1	Slovenská republika	271
8.1.1	Exkurz do daňové soustavy	271
8.1.2	Trestněprávní úprava daňových trestných činů	273
8.1.2.1	Trestný čin zkrácení daně a pojistného podle ustanovení § 276 SrTrZ	278
8.1.2.2	Trestný čin neodvedení daně a pojistného podle ustanovení § 277 SrTrZ	282
8.1.2.3	Trestný čin daňového podvodu podle ustanovení § 277a SrTrZ	286
8.1.2.4	Trestný čin nezaplacení daně podle ustanovení § 278 SrTrZ	288
8.1.2.5	Trestný čin maření výkonu správy daní podle ustanovení § 278a SrTrZ	289
8.1.2.6	Účinná lítost a promlčení	291
8.2	Spolková republika Německo	294
8.2.1	Exkurz do daňové soustavy	294
8.2.2	Trestněprávní úprava daňových trestných činů	299
8.2.2.1	Daňové trestné činy podle ustanovení § 369 AO	302
8.2.2.2	Trestný čin daňového úniku podle ustanovení § 370 AO	304
8.2.2.3	Trestný čin porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle ustanovení § 372 AO	311
8.2.2.4	Účinná lítost a promlčení	313
9.	Úvahy de lege ferenda	316
10.	Závěr a abstrakt	321
10.1	Závěr	321
10.2	Abstrakt - cizojazyčné resumé	322
11.	Přehled použitých zdrojů	324
11.1	České publikace	324
11.2	Zahraníční publikace	336
11.3	České články	339

11.4	Zahraniční články	350
11.5	České právní předpisy	352
11.5.1	Zákony	352
11.5.2	Jiné.....	356
11.6	Zahraniční právní předpisy.....	359
11.6.1	Evropská společenství / Evropská unie	359
11.6.1.1	Směrnice.....	359
11.6.1.2	Rámcová rozhodnutí	360
11.6.1.3	Jiné	361
11.6.2	Rada Evropy, OSN, OECD	362
11.6.3	Slovenská republika.....	364
11.6.4	Německá spolková republika	365
11.7	Judikatura českých soudů.....	368
11.7.1	Městské a krajské soudy ČR.....	368
11.7.2	Vrchní soud v Praze.....	369
11.7.3	Nejvyšší soud ČSR, ČSSR, SSR a ČR	369
11.7.3.1	Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, ČSSR, SSR a ČR.....	369
11.7.3.2	Rozsudky Nejvyššího soudu ČSR, ČSSR, SSR a ČR.....	372
11.7.3.3	Usnesení Nejvyššího soudu ČSR, ČSSR, SSR a ČR.....	374
11.7.3.4	Jiné	379
11.7.4	Nejvyšší správní soud ČR	380
11.7.5	Nálezy a usnesení Ústavního soudu ČR.....	381
11.8	Judikatura zahraničních soudů	382
11.8.1	Evropský soudní dvůr.....	382
11.8.2	Soudy Spolkové republiky Německo	383
11.9	České internetové odkazy.....	383
11.10	Zahraniční internetové odkazy	386